

ΟΙ ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

*Τὰ «μάγκικα». Ἡ μυστικὲς ἐπαγγελματικὲς γλῶσσες. Τὸ λεξι-
λόγιο τῶν λωποδυτῶν καὶ τῶν χασισοποτῶν. Ποιοὶ ἀσχολήθησαν
μὲ τὶς συνθηματικὲς γλῶσσες.*

Σὲ ποιὸν ἀπὸ σᾶς δὲν ἔτυχε κάποτε ν' ἀκούσῃ δυὸ-τρεῖς λέξεις ἀπὸ τὴν γλῶσσα τῶν φυλακισμένων, τῶν λωποδυτῶν καὶ τῶν χασισοποτῶν, δυὸ τρεῖς λέξεις ἀπὸ τὶς λεγόμενες «μάγκικες»; Τὰ «μάγκικα» εἶναι καὶ αὕτῃ μιὰ λαϊκὴ μυστικὴ γλῶσσα, ὅπως λαϊκὲς μυστικὲς γλῶσσες εἶναι τὰ «κουδαρέϊκα», τὰ «λουπινάρικα», τὰ «κορακίστικα», τὰ «κομπογιαννίτικα», καὶ τόσες ἄλλες. Ὅπως εἶναι ἀκόμῃ τὰ κρυπτογραφικὰ πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἐπίσημες ὑπηρεσίαι καὶ οἱ τράπεζαι γιὰ νὰ συνεννοοῦνται μυστικά, οἱ συμβολικὲς ἐκφράσεις τῶν Τεκτόνων, τὰ λατινικὰ μὲ τὰ ὁποῖα γράφουν οἱ γιατροὶ τὶς συνταγὰς των, τὰ ἰδιαίτερα σημεῖα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν πολλὰς φορὰς οἱ δασκάλοι ἀντὶ ἀριθμῶν ὅταν γράφουν τοὺς βαθμοὺς, καὶ ἄλλα ἀκόμῃ παλαιότερα, μάλιστα φαίνεται πὼς δὲν ὑπῆρχε κανένα ἐπάγγελμα χωρὶς τὴν μυστικὴν ἢ ἐπαγγελματικὴν του γλῶσσα. Καὶ σήμερα ὅμως μένουν ἀρκετὰ ἐπαγγέλματα πού διατηροῦν ἀκόμῃ τὰ ἴχνη τοῦ ἰδιαίτερου των λεξιλογίου.

Στὰ ἐπαγγέλματα αὐτὰ πρέπει νὰ συμπεριλάβωμε πρώτους πρώτους τοὺς λωποδύτες. Ἡ γλῶσσα τῶν λωποδυτῶν εἶναι ἴδια μὲ τὴν μυστικὴν γλῶσσα τῶν χασισοποτῶν καὶ τῶν φυλακισμένων. Ὅριστε μερικὲς λέξεις ἀπὸ αὐτὴν:

Μπάτσος λέγεται ὁ χωροφύλακας, Παντόφλα τὸ ρωλόι, Ἀνθίζομαι καταλαβαίνω, Τοίλιες ὁ σκοπὸς, ὁ φρουρός, ἡ ἀστυνομία, Τοιλιάδαρης ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ὀρίζουν οἱ λωποδύται μετὰ τῶν συντρόφων των γιὰ νὰ ἔχη τὸ νοῦ του, Στενόχωρο τὸ δαχτυλίδι, παποὺς τὸ ἑκατοστάριον, Χήνα τὸ χιλιάριον, Μαῦρο τὸ χασίς, καρὺδι ὁ ναργιλὲς τοῦ χασίς, Σακουλεύω πιάνω, Μπανίζω βλέπω, Μπουγιουρντὶ ἡ φευγάλα, Τόπι τὸ ξύλον, Βαρῶ κλέβω, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Στὴν Ἑλλάδα δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει κανένα λεξικὸ στὸ ὁποῖο νὰ περιλαμβάνονται ἡ συνθηματικὲς λέξεις πὺν χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα, «καλὰ» ἢ «κακά». Πολλοὶ ὅμως συνεκέντρωσαν κατὰ καιροὺς διάφορα συνθηματικὰ γλωσσάρια, καὶ ἡ ἐργασία τῆς συγκεντρώσεως αὐτῆς συνεχίζεται καὶ σήμερα.

Ἀπὸ τοὺς ἔλληνες πὺν ἀσχολήθηκαν μὲ τὶς ἐπαγγελματικὲς γλώσσες μποροῦμε ν' ἀναφέρωμε τὸν Κώστα Κρυστάλλη, τὸν Ι. Λαμπρίδη, τὸν Μ. Σάρρο, τὸν Ι. Βογιατζίδη, τὸ Ν. Νίτσο, τὸν Μ. Τριανταφυλλίδη, τὸν Χρ. Χριστοβασίλη, τὸν Χρ. Σούλη. Γενικώτερα δὲ γιὰ τὶς ἐπαγγελματικὲς γλώσσες ἀσχολήθηκε καὶ ὁ Ν. Πολίτης στὴ «Λαογραφία» του. Πολὺ ὕλικὸ μαζεύτηκεν ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς ἀναφερόμενο κυρίως εἰς τὶς ἐπαγγελματικὲς γλώσσες τῶν Ἡπειρωτῶν καὶ ὕστερα τῶν Θρακῶν καὶ Μακεδόνων. Γιὰ τὶς ἐπαγγελματικὲς γλώσσες τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος δὲν φαίνεται νὰ ἔχη γίνει ἐργασία. Ἐτσι οἱ μυστικὲς γλώσσες πὺν εἶχαν οἱ Λαγκαδικοὶ μαστόροι καὶ οἱ Σταμνιτσιῶτες χρυσοκοὶ μένουν ἄγνωστες. Ἡ μυστικὴ γλώσσα τῶν παπουτσήδων καὶ μπαλωματῆδων πὺν εἶχαν ἄλλοτε οἱ Δημητσανῖτες τεχνίτες καὶ αὐτὴ μένει ἄγνωστη. Ἡ μυστικὴ γλώσσα πὺν ἔχουν οἱ ἐλευθεριάζουσες γυναῖκες, καὶ αὐτὴ δὲν ἀπασχόλησε τοὺς λογίους μας. Ἀλλὰ καὶ οἱ ζωέμποροι ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὴν μυστικὴ τῶν γλώσσα πὺν μένει ἄγνωστη.

Κανένας ἐπίσης δὲν ἀσχολήθηκε μὲ τὴν μυστικὴ γλώσσα τῶν νομάδων ποιμένων. Ἡ τελευταία ὅμως δὲν εἶναι γλώσσα μὲ ἤχους ἀλλὰ μὲ σχήματα, ὅπως ἀκριβῶς ἡ μυστικὴ γλώσσα τῶν χαρτοπαικτῶν.

Δυὸ τσοπάνηδες πὺν θέλουν νὰ πουλήσουν τὰ πρόβατά των σὲ ἓνα ζωέμπορο συνεννοοῦνται μεταξύ τους, κινώντας τὴν γλῆτσα των ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς, ἀκουμπώντας τὴν στὸ πηγοῦνι ἢ στὴ γῆ. Ὁ ζωέμπορος ἐννοεῖται ὅτι δὲν καταλαβαίνει τίποτα ἀπὸ τὰ σχήματα αὐτά, καὶ οὔτε τὰ ἀντιλαμβάνεται. Ἐχει ὅμως καὶ αὐτὸς τὸ ὄπλο του, τὴν μυστικὴ του γλώσσα. Ὅταν τύχουν δυὸ σύντροφοι ζωέμποροι ἀρχίζουν νὰ λένε καὶ αὐτοὶ κατὰ λέξεις πὺν δὲν τὶς καταλαβαίνουν οἱ τσοπάνηδες.

Ἡ γλώσσα πὺν μεταχειρίζονται οἱ ζωέμποροι ἔχει βάσι τὰ ἀτσιγγάνικα. Βάσι τὰ ἀτσιγγάνικα ἔχει ἐπίσης καὶ ἡ γλώσσα πὺν μιλοῦν οἱ γυναῖκες τῶν ἐλευθερίων ἠθῶν.

Παλαιότερα φαίνεται ὅτι ἡ ἀτσιγγάνικη γλώσσα εἶχε χρησιμεύσει ὡς βάσις τῆς δημιουργίας πολλῶν ἐπαγγελμα-

τικῶν γλωσσῶν σὲ πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου. Αὐτὲς οἱ γλῶσ-
σες διατηροῦνται καὶ τώρα στὴν Εὐρώπῃ, ἀλλὰ διαρκῶς
λιγοστεύουν ὅσοι τὶς μαθαίνουν ἢ τὶς ξεύρουν.

Στὴν Ἑλλάδα ἔχομε στὶς περισσότερες μυστικὰς γλῶσ-
σες τὶς λέξεις *μπαρὸς καὶ γκατζός*. Οἱ λέξεις αὐτὲς εἶναι
τσιγκάνικες καὶ σημαίνουν τὸν κύριο τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸν
ἀφεντικό.

Οἱ ἔβραῖοι ἔμποροι τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν Ἀθηνῶν
καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ποὺ δὲν ξέρουν ἄλλην
γλῶσσα ἀπὸ τὰ ἑλληνικά, ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὸ μυστικὸ γλωσ-
σάριο τοῦ ἐπαγγέλματός των. Βάσι του εἶναι μερικὲς λέ-
ξεις ἀπὸ αὐτὲς ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ ἰσπανόγλωσσοι ἔβραῖοι
τῆς Θεσσαλονίκης. Ἔτσι καὶ ἐδῶ γελιέται ὁ πελάτης ἀπὸ
τὸν Ἰσραηλίτη ἑλληνόφωνο ἔμπορο, γιὰ τὸν ὁποῖον ξεύ-
ρει ὅτι μόνον τὴν ἑλληνικὴ ἔχει μητρικὴ γλῶσσα του.

Μυστικὴ γλῶσσα ἔχουν συνήθως καὶ οἱ κύριοι ἔναντι
τῶν ὑπηρετῶν των. Μιλοῦν μιὰν ξένη γλῶσσα, γαλλικὴν,
ἀγγλικὴν, ἢ γερμανικὴν, τὴν ὁποῖαν εἶναι βέβαιοι ὅτι δὲν κα-
ταλαβαίνουν οἱ ὑπηρετὰι των.

Παλαιότερα φαίνεται ὅτι ἐλάχιστα ἐπαγγέλματα ὑπῆρ-
χον χωρὶς τὴν μυστικὴν ἢ ἐπαγγελματικὴν των γλῶσσα. Τὸ
ἴδιο ὅμως συνέβαινε καὶ μὲ τὶς θρησκείας, καὶ μὲ τὶς φιλο-
σοφικὰς αἱρέσεις, καὶ μὲ τὶς μαγίες, καὶ μὲ κάθε ἐπιστήμη
καὶ γνῶσι. Τὰ ξόρκια καὶ σήμερα ἀκόμη ἔχουν λέξεις ἀκα-
τανόητες.

Ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος, στοὺς *Δειπνοσοφιστάς*,
συνθηματικὴ ἰδιαίτερη γλῶσσα εἶχαν καὶ οἱ μῦσαι τῶν ἑλευ-
σινίων μυστηρίων, καὶ οἱ ὀρφικοί, καὶ οἱ πυθαγόρειοι καὶ
πολλοὶ ἄλλοι.

Τὰ ἴχνη τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν γλωσσῶν ποὺ εἶχαν οἱ
θρησκεῖες διατηροῦνται καὶ σήμερα ἀκόμη. Στὶς περισσό-
τερες σύγχρονες θρησκεῖες οἱ ψαλμοὶ καὶ οἱ προσευχὲς εἶναι
γραμμένες σὲ παλαιότερες, ἢ ξένες, ἢ νεκρὲς γλῶσσες ἄγνω-
στες γιὰ τὸ πολὺ κοινόν. Καὶ σὲ μᾶζ οἱ ψαλμοὶ καὶ τὰ
εὐαγγέλια εἶναι γραμμένοι στὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ποὺ δὲν
τὴν καταλαβαίνουν ὅλοι, καὶ στοὺς Καθολικοὺς τὰ ἴδια
πράγματα εἶναι γραμμένα λατινικὰ ποὺ τὰ καταλαβαίνουν
ἀκόμη λιγώτεροι.

Σύμφωνα μὲ τὸ σημερινὸ πνεῦμα ὅλες αὐτὲς οἱ μυ-
στικὲς ἢ ἐπαγγελματικὲς γλῶσσες — καὶ εἶναι ἀναρίθμητες
καὶ ἅπειρες — πρέπει νὰ καταργηθοῦν καὶ αὐτοῦ τείνουν οἱ
νέες ἀντιλήψεις.

Θὰ γίνῃ ὅμως κατορθωτὴ ἡ ἐντελὴς ἐξαφάνισις τῶν

μυστικῶν καὶ συνθηματικῶν γλωσσῶν ἢ ἄλλες θὰ δημιουργοῦνται κάθε τόσο νέες καὶ θὰ μπαίνουν στὴν θέσι τῶν παλαιῶν !

Ἡ ἀνθρωπότης τείνει σήμερα νὰ καταργήσῃ καὶ τὰ παλιὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα πρὸς διατηροῦν οἱ θρησκείες, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν πολυγλωσσία τῶν λαῶν δεχομένη μιᾶς μόνο γλώσσας καὶ μιᾶς μορφῆς μόνο ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα. Τὸ ἅπλωμα τῆς ἐσπεράντο καὶ ἡ παραδοχὴ διαρκῶς ἀπὸ περισσοτέρους λαοὺς τῶν λατινικῶν στοιχείων, δείχνουν πολὺ καλὰ τὴν τάσιν αὐτῇ. Γιατὶ καὶ ἡ ξένη γλῶσσα καὶ τὰ ξένα στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου, καταντοῦν συνθηματικὰ καὶ μυστικὰ πράγματα γιὰ κάθε ἀλλόγλωσσο.

Ἀλλὰ ὅσο καὶ νὰ προχωρήσῃ ἡ κατάργησις τῶν μυστικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν γλωσσῶν, δὲν πιστεύω νὰ φθάσῃ στὸ σημεῖο ὥστε τὰ Κράτη νὰ καταργήσουν τὰ κρυπτογραφικὰ τῶν βιβλία καὶ λεξικά. Γιατὶ ἐπιτέλους μπορεῖ νὰ πολιτισθοῦν ἢ νὰ ἀνοητήνουν τόσο οἱ λωποδύτες ὥστε νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν συνθηματικὴ τῶν γλῶσσας, ἀλλὰ τὸ Κράτος ποτὲ δὲν θὰ ἐκπολιτισθεῖ ἢ δὲν θὰ γίνεῖ τόσο ἀνόητο, ὥστε νὰ καταργήσῃ τὰ κρυπτογραφικὰ του μὲ τὰ ὁποῖα κατορθώνει τόσες φορὲς νὰ πιάνῃ τοὺς κακοποιούς.

ΕΝΑ ΜΠΕΡΔΕΜΕΝΟ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ἡ σημασία τῶν ὄρων: *Βλάχος, καράβλαχος, μπρουτζόβλαχος, Μπαστουνόβλαχος, Βλαχοποιμήν, Ἀρβανιτόβλαχος, Μεγαλόβλαχος, Κουτσόβλαχος, Καραγκουνόβλαχος, Βαλαχᾶς.*

Τί εἶναι ὅλη αὐτὴ ἡ ἄλυσίδα πρὸς βρίσκεται εἰς τὸ ἐλληνικὸ λεξιλόγιον ; Γιατὶ δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ λέξις Βλάχος ἢ βλάχος (μὲ κεφαλαῖον ἢ μικρὸν) ἀλλὰ καὶ αἱ λέξεις Κουτσόβλαχος, καὶ Καράβλαχος, καὶ Μπρουτζόβλαχος, καὶ Ἀρβανιτόβλαχος, καὶ Καραγκουνόβλαχος, καὶ Βλαχοποιμήν, καὶ Βαλαχᾶς, πρὸς οἱ καθαρευουσιάνοι τὸ ἔκαναν βαλαῆς, καὶ Μεγαλόβλαχος ἢ Μεγαλοβλαχίτης, καὶ μπασιουνόβλαχος.

Πόσοι βλάχοι λοιπὸν βαλμένοι στὴν σειρὰ καὶ ὅχι «ὅπως λάχῃ» κατὰ τὸ λέγειν τῆς παροιμίας !

Καὶ ἐν πρώτοις τί σημαίνει ἡ λέξις Βλάχος ἢ βλάχος ;

Πολλαὶ ἐρμηνεῖαι ἐδόθησαν καὶ δίδονται ἀπὸ τοὺς γλωσσολόγους καὶ ἐθνολόγους ἰδικούς μας καὶ ξένους, ἀλλὰ ἡ ὀρθοτέρα φαίνεται ἐκείνη πού ἀποδίδει εἰς τὴν λέξιν σημασίαν κοινωνικὴν παρὰ ἐθνολογικὴν. Σημασίαν δηλαδὴ πού ἐξακολουθεῖ νὰ τῆς δίδῃ καὶ ὁ περισσότερος κόσμος.

Βλάχος λοιπὸν εἶναι κατὰ τὴν σημασίαν αὐτὴν ὁ τσοπάνης ἢ ὁ ἄξεστος χωρικός ἢ ὁ ἀγρότης, ἀπὸ τὴν ἔννοιαν δὲ αὐτὴν ὠνομάσθησαν καὶ Βλάχοι οἱ νεολατινόγλωσσοι κάτοικοι τῆς Βαλκανικῆς.

Ἔτσι τὸ βλάχος συγγενεῦει μὲ τὸ φελάχος πού σημαίνει τὸν χωρικὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὸ βαλαχᾶς πού ἐσήμεινεν εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν τοὺς Τούρκους ἀγρότας τοὺς μένοντας εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀνασελίτσης - Κοζάνης.

Βλάχος ἄρα φελάχος καὶ βαλαχᾶς μία σχεδὸν λέξις πού σημαίνει τὸν τσοπάνη ἢ χωρικὸν μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς ἡμᾶς προφέρεται βλάχος, εἰς τὴν Αἴγυπτον φελάχος, καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν βαλαχᾶς· εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν πράγματι ἔλεγαν τοὺς τούρκους χωρικούς βαλαχάδες, ἀλλὰ οἱ ἐφημερίδες καὶ οἱ λόγιοι τοὺς εἶπαν βαλαάδες.

Ἔχομεν ὅμως καὶ τοὺς Καράβλαχους, καὶ τοὺς Κουτσόβλαχους, καὶ τοὺς Ἀρβανιτόβλαχους, καὶ τοὺς Μπρουτζόβλαχους, καὶ τοὺς Μεγαλόβλαχους ἢ Μεγαλοβλαχίτας, καὶ τοὺς Βλαχοποιμένας, καὶ τοὺς Καραγκουνόβλαχους.

Τὶ εἶναι ὅλοι αὐτοί;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκόλη, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ὀπολύτως δύσκολη ὅταν ἀπὸ κοντὰ καὶ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν λαὸ μελετᾷ κανεὶς αὐτὰ τὰ πράγματα.

Καράβλαχοι λέγονται σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος οἱ νομάδες ποιμένες, οἱ σκηνῖται δηλαδὴ Σαρακατσάνοι. Ἀλλοῦ λέγονται γενικῶς οἱ ποιμένες, καὶ ἄλλοῦ μὲ τὴν λέξιν χαρακτηρίζονται οἱ πολὺ ἀγροῖκοι ἢ οἱ πολὺ χωριάτες.

Τὸ καρὰ ἐδῶ δὲν σημαίνει προφανῶς τὸ μαῦρο χρῶμα, ἀλλὰ τὸ πολὺ, τὸ κάρτα τῶν Ἀρχαίων. Ἔτσι ἔχομεν καὶ τὰς λέξεις: Καρατουρκιὰ = ἡ καρδιὰ τῆς Τουρκίας, Καρααχμάκης = πολὺ ἀνότητος, Καρακατσᾶνος = ἐντελῶς πλανόδιος (κατσάνοι εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν λέγονται οἱ γυρολόγοι μικρέμποροι) Καραογλάν = παῖδαρος καὶ τόσες ἄλλες ἀκόμη.

Ἐπεὶτα ἀπὸ τὴν ἐξήγησιν αὐτὴ τοῦ καράβλαχος μὲ τὴν σημασίαν τοῦ πολὺ ἀγροῖκος ἢ καθὲ αὐτοῦ τσοπάνης, εὐκόλη εἶναι καὶ ἡ ἐξήγησις τῶν λέξεων Μεγαλόβλαχος ἢ Μεγαλοβλαχίτης, Μπρουτζόβλαχος, Μπαστουνόβλαχος.

Καὶ οἱ τρεῖς ἔχουν προφανῶς τὴν αὐτὴν ἀφορμὴν παραγωγῆς, καὶ δείχνουν ἐπίτασιν τῆς ἐννοίας τοῦ βλάχος μὲ τὰ πρῶτα συνθετικά των.

Μεγαλόβλαχος ἢ μεγαλοβλαχίτης=ὁ μέγας βλάχος ἢ χωρικός ἢ ποιμὴν. Ὁ μεγαλοτισοπάνης.

Μπρουτζόβλαχος=ὁ ἀπολίτιστος, ὁ ἀκαλλιέργητος χωρικός ἢ τσοπάνης. Μπαστουνόβλαχος=τὸ ἴδιο. Ὁ ἀγροῖκος, ὁ χωριάτης.

Οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἔλεγον τὴν Θεσσαλίαν Μεγάλην Βλαχίαν καὶ τοὺς Θεσσαλοὺς Μεγαλοβλαχίτας.

Ἡ μαρτυρία αὕτη τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων ἔκανε διαφόρους Ρουμάνους συγγραφεῖς νὰ νομίζουν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Βυζαντινῶν ἡ Θεσσαλία κατωκεῖτο ἀπὸ λατινοφώνους πληθυσμούς, ἐνῶ τὸ πρᾶγμα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτό.

Ἡ Θεσσαλία πάντοτε προβατοτρόφος χώρα, ἔχουσα πλουσίας βοσκὰς ἔτρεφε καὶ τρέφει χιλιάδας προβάτων. Οἱ νομάδες ποιμένες ποὺ θὰ εἶχαν καὶ τότε τὰ πρόβατά των στὴν Θεσσαλία, ὅπως τὰ ἔχουν καὶ τώρα, θὰ ἦσαν οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν νομάδων ποιμένων, τῶν Καρακατσάνων δηλαδὴ ἢ Σαρακατσάνων.

Καὶ ὅπως λέμε καὶ σήμερα τοὺς νομάδες ποιμένας Καρακατσάνους, καράβλαχους, μπαστουνόβλαχους (ὄρα καὶ τὸν Μπάρμπα Γιώργο τὸν Καραγκιόζη) μπρουτζόβλαχους, βλαχοποιμένας, διὰ νὰ δεῖξωμε τὴν ἐννοίαν τῆς ὑπερβολῆς, ἔτσι φαίνεται φυσικὸν νὰ ἐγίνετο καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Βυζαντινῶν.

Τοὺς νομάδας ποιμένας μὲ τὰ πολλὰ των κοπάδια, ποὺ τὸν χειμῶνα ἐπλημμύρουν τὴν Θεσσαλίαν τοὺς ἔλεγον Μεγαλοβλαχίτας, καὶ τὴν Θεσσαλίαν Μεγάλην Βλαχίαν.

Δὲν μπορεῖ δὲ νὰ συνέβαινε ἄλλοιῶς, γιὰτὶ οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουν ρητῶς ὅτι οἱ Μεγαλοβλαχίται ἦσαν ἑλληνόγλωσσοι καὶ ἔκανχῶντο ὅτι ἦσαν ἀπόγονοι τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀχιλλέως.

Ἀλλὰ οἱ Θεσσαλοὶ λέγονται ἀκόμη καὶ Χαλκοσκοῦφιδες, πρᾶγμα ποὺ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τὴν διδομένην ἀπὸ τοὺς ἴδιους, σημαίνει ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ, κάλλιστοι ὄντες στρατιῶται καὶ ὑπηρετοῦντες εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ἔφεραν χαλκὴν περικεφαλαίαν. Ἀπὸ τὸ κάλυμμα ἐπῆραν τὸ ὄνομα χαλκοσκοῦφης ποὺ διατηρεῖται ὡς παρατσούκλι τῶν Θεσσαλῶν.

Καὶ ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὴν λέξιν κουτσόβλαχος, ποὺ

καὶ αὐτὴ ἔχει γίνεαι ἀφορμὴ νὰ χυθῇ πολλὴ μελάνη, καὶ χίλια ἐτυμολογία νὰ δοθοῦν εἰς αὐτήν.

Κουτσόβλαχοι ὀνομάζονται οἱ δίγλωσσοι κάτοικοι τῆς Θεσσαλίας καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας, οἱ ὁμιλοῦντες ἑλληνικὰ καὶ νεολατινικά, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἑννέα δέκατα εἶναι ἀκραιφνεῖς Ἕλληνες τὸ δὲ ἓνα δέκατον, ἐξαγορασθέντων ὠρισμένων προκρίτων, κλίνει πρὸς τὸν ροιμουνισμόν. Οἱ κουτσόβλαχοι ποὺ μένουν εἰς τὰ ὄρεινά χωριά τῆς Πίνδου τὸ καλοκαῖρι καὶ τὸν χειμῶνα κατεβαίνουν εἰς τοὺς κάμπους, ἐξασκοῦν χίλια δύο ἐπαγγέλματα. Εἶναι ράπται ἐγχωρίων ρούχων, ἀργυρουργοί, καποτάδες, ὑφαντουργοί, ξυλουργοί, σαμαράδες, βαρελάδες, ἀγωγιάται, ἔμποροι, ὑλοτόμοι, μικροεπιχειρηματῆαι ἢ μεγαλοεπιχειρηματῆαι. Μέρος αὐτῶν εἶναι κτηνοτρόφοι, ὅχι ὅμως τὸ μεγαλείτερον.

Οἱ κατὰ τὸ μεγαλείτερον μέρος ἐπαγγελματῆαι καὶ τεχνῆται καὶ κατὰ τὸ μικρότερον ποιμένες, ὠνομάσθησαν ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον κουτσόβλαχοι=κουτσοποιμένες δηλαδή, διὰ νὰ γίνῃ ἀντιδιαστολὴ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς νομάδας μεγαλοποιμένας, ποὺ εἶχαν πάρει τὸ ὄνομα Μεγαλόβλαχοι ἢ Μεγαλοβλαχῆται, Καράβλαχοι, Καρακατσάνοι κ.ο.κ. Καὶ ὅπως λέμε κουτσοισοπάνης, κουτσογεωργός, κουτσομπακάλης, κουτσοεπιστήμων, ἔτσι λογικὸν ἦτο νὰ εἰποῦμε καὶ κουτσόβλαχος μὲ μικρὸν κ καὶ σιγὰ· σιγὰ μὲ Κ κεφαλαῖον διὰ νὰ καταλήξωμεν ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα εἰς τὴν φυλετικὴν διάκρισιν.

Εἰς τὶς ἑφημερίδες διαβάζομε τακτικὰ ὅτι εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ τὴν Εὐβοία ἢ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, «οἱ τὰδε βλοχοποιμένες ἔκαναν ἢ ἐζήτησαν αὐτὸ καὶ αὐτό.» Καὶ ἐπειδὴ λατινόφωνοι ποιμένες δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰ μέρη αὐτὰ καλὸν εἶναι νὰ ξεύρωμε ὅτι μὲ τὴν λέξιν βλοχοποιμὴν οἱ ἑφημερίδες ἐννοοῦν τοὺς νομάδας ἑλληνοφώνους ποιμένας, τοὺς Σαρακατσάνους ἢ Καρακατσάνους δηλαδή. Ὁ ὅρος δηλαδή τοῦ βλάχου εἶναι καὶ τώρα καὶ ἐπισήμως ἐν χρήσει διὰ νὰ δείξῃ τὸν ποιμένα ὅπως θὰ ἦτο καὶ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν.

Ἔχομεν ὅμως ἀκόμη καὶ τὰς λέξεις Ἀρβανιτόβλαχος καὶ Καραγκουνόβλαχος. Ἀρβανιτόβλαχοι εἶναι κλάδος ὀλιγάριθμος ποιμένων ἡμινομάδων ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἥπειρον.

Εἰς τὴν γλῶσσάν των ποὺ εἶναι κατὰ μέγα μέρος νεολατινικὴ ἔχουν λέξεις ἄλβανικὰς καὶ ἑλληνικὰς. Τὰ ἔθιμά των ὅμως εἶναι μᾶλλον ἄλβανικά, καὶ δι' αὐτὸ ὠνομάσθησαν Ἀρβανιτόβλαχοι.

Νὰ εἶναι οἱ Ἀρβανιτόβλαχοι κοῦμα ἐπιμιξίας Ἀλβανῶν καὶ βλαχοφώνων ποιμένων;

Δὲν φαίνεται πιθανόν.

Τὸ περισσότερον βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Ἀρβανιτόβλαχοι ἔζησαν ἀρχικῶς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ δι' αὐτὸ ἐπῆραν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνδυμασίας καὶ μέρους τῆς γλώσσης, καὶ ἀρκετὰ ἔθιμα.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ τελειώνωμε μὲ τὸ περὶ βλάχων θέμα μας, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ δὲν ἀπετέλεσε μακροσκελὲς ἄρθρον, ὅμως διὰ πρώτην φοράν, ἐπῆρε τὸ ζήτημα εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ πλάτος καὶ τὴν ἔκτασιν.

Ἔτσι φθάνομεν εἰς τοὺς Καραγκουνόβλαχους πού ἡ λέξις εἶναι γνωστὴ περισσότερον εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὰ ἄλλα τῆς Βορείου Ἑλλάδος τμήματα.

Καραγκουνόβλαχοι λέγονται εἰς τὴν Θεσσαλίαν οἱ εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν βουνῶν μένοντες πληθυσμοὶ οἱ μετερχόμενοι συγχρόνως τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κτηνοτρόφου καὶ τοῦ γεωργοῦ.

Καραγκούνηδες, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν Θεσσαλίαν λέγονται οἱ γεωργοὶ τοῦ κάμπου, ἐφ' ὅσον δὲ εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν Θεσσαλικῶν βουνῶν ὑπάρχουν πληθυσμοὶ γεωργοκτηνοτροφικοί, καραγκούνικοι δηλαδὴ καὶ βλάχικοι, φυσικὸν ἦτο νὰ εὗρεθῇ καὶ δι' αὐτοὺς ὁ κατάλληλος ὄρος. Ἔτσι ἐδημιουργήθη ἡ λέξις *καραγκουνόβλαχος*.

Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΑΝΤΩΝ. ΣΩΧΟΥ «*Ἡ Λαϊκὴ Τέχνη στὴ Ντῆνο.*»

Ὁ διαπρεπὴς γλύπτης κ. Ἀντών. Σῶχος ἔβγαλε ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίον γιὰ τὴ λαϊκὴ τέχνη τῆς Τήνου, πού εἶναι καὶ ἡ ἰδιαίτερή του πατρίδα. Εἶναι ἀφιερωμένο στὸν προπάπο του τὸν λαϊκὸ γλύπτη Λάζαρο Ι. Σῶχο καὶ στὸν ἄλλο καλλιτέχνη θεῖο του Λάζαρο Ν. Σῶχο.

Ἀρχίζει περιγράφοντας τὸ νησί ἓνα ἀπὸ πρὸ ὁμορφὰ τῶν Κυκλάδων. Ἡ Τήνος ἔχει ἀφθονὰ μάρμαρα, καὶ στὴν περιοχὴ «Χούσουλα» τὸ περίφημο σ' ὅλον τὸν κόσμον χρωματιστὸ πράσινο μάρμαρον μὲ λευκὰς κηλίδες. Τὰ μέσα πού μεταχειρίζονται οἱ χωρικοὶ γιὰ νὰ μεταφέρουν τὰ μάρμαρα εἶναι πολὺ πρωτόγονα. Ὁ κ. Σῶχος διηγεῖται πῶς γίνεται ἡ ἐξόρυξη τῶν μαρμάρων καὶ τὰ ἐργαλεῖα πού χρησιμοποιοῦν οἱ χωρικοὶ — τὸ σόκο, τὸ μακάπι, τὴ θραπίνα ἢ κτενιά, τοὺς λοστούς, τὰ βίντσια, τὶς σφήνες. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μάρμαρά της, ἡ Τήνος ἔχει καὶ σχιστόλιθο καὶ ἓνα εἶδος πέτρας